

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА МІЖБАНКІВСЬКОМУ ВАЛЮТНОМУ РИНКУ

Анотація. Розглянуто потребу безпосередньої участі Національного банку України в регулюванні міжбанківського валютного ринку, що викликана необхідністю організації та контролю валютних відносин в економіці перехідного періоду.

Аннотация. Рассмотрена потребность непосредственного участия Национального банка Украины в регулировании межбанковского валютного рынка, вызванная необходимостью организации и контроля валютных отношений в экономике переходного периода.

Annotation. The article describes the need for the direct participation of the National Bank of Ukraine in the regulation of inter-bank foreign exchange market, which led to the organization and control of foreign relations in transition economy.

Ключові слова: валютні відносини, валютний ринок, інструменти регулювання, валютний курс.

Валютні відносини наділені ознаками хаотичності, оскільки проявляють дії та прагнення окремих економічних суб'єктів при різноманітності їхніх інтересів та мотивацій. І в цьому сенсі саме міжбанківський валютний ринок виступає об'єктивним організатором валютних відносин, який сегментує та впорядковує прагнення різноманітних економічних агентів, а також, маючи зворотний вплив на валютні відносини, здійснює своєрідне їх регулювання. Таким чином, необхідність оптимізації регулювання міжбанківського валютного ринку викликана потребою організації валютних відносин.

Проблема, яку розглянуто у статті, набуває особливої актуальності, оскільки надзвичайно важливу роль міжбанківські валютні ринки відіграють в економіці перехідного періоду. Також за умов ринкової трансформації економіки потрібно удосконалювати зовнішньоекономічну стратегію країни, яка повинна передбачати розвиток внутрішнього валютного ринку на основі поступової лібералізації валютних відносин при одночасній активізації ринкових важелів державного регулювання цього ринку, оскільки останній повинен стати одним із основних каналів регулятивного впливу держави на такий важливий та невід'ємний атрибут відкритої економіки, як сфера зовнішньоекономічних відносин.

Актуальність обраної теми статті також підкреслюється тим, що проблеми міжбанківського валютного ринку є вельми дискусійними і досліджуються сучасними вченими, такими, як Портнова Г. О., О. Щербакова, Журавка Ф. О. [1 – 3] та ін.

Однак проблема оптимізації регулювання міжбанківського валютного ринку України і досі є актуальною і такою, що потребує додаткового дослідження.

Ключова роль центрального банку у системі валютного регулювання обумовлюється як активною участю у здійсненні адміністративного регулювання через нормативно-правову регламентацію окремих сегментів валютних відносин та банківських операцій, так і виключними можливостями щодо застосування економічних важелів впливу на діяльність найактивніших суб'єктів валютних відносин комерційних банків. Поєднання названих заходів дає можливість центральному банку регулювати різні види валютних операцій банківських установ з метою забезпечення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності та підтримання стабільності валютного ринку в країні.

Стратегічним завданням України є глибоке реформування міжбанківського валютного ринку за рахунок посилення контролю з боку Національного банку України. Здійснення валютних операцій і валютний курс є основоположним чинником при побудові капіталу. В економічній політиці важливо зробити акцент на розвиток національного валютного ринку і національного капіталу, передусім, це поліпшить ситуацію для розширення спектру та обсягів фінансових ресурсів за рахунок капіталізації підприємств, мобілізації "довгих грошей" – коштів страхових компаній, пенсійних фондів [1].

На сьогоднішній день Національний банк України володіє доволі широким спектром інструментів регулювання валютних операцій комерційних банків. При цьому Національний банк безпосередньо та активно впливає на вітчизняний валютний ринок, визначаючи його структуру та організовуючи торгівлю валютними цінностями на ньому відповідно до законодавства України про валютне регулювання. Центральний банк, незважаючи на сучасні лібералізаційні тенденції, у ринковій економіці виступає ключовим та необхідним регулятором міжбанківського валютного ринку.

З метою реалізації стратегії діяльності банків на валютному ринку доцільно розробити концепцію власної валютної політики, завдяки якій повинна визначатись перспектива розвитку здійснюваних валютних операцій, розробляться основа для прийняття управлінських рішень щодо майбутніх секторів ринку, банківських продуктів та послуг, асортименту операцій, прибутковості і рівня ризику [2].

отримані внаслідок ефективного застосування валютних деривативів, серед яких: хеджування валютних ризиків, краща прогнозованість кон'юнктури валютного ринку, отримання високих прибутків тощо [4].

Аналіз валютних операцій комерційних банків в умовах інтеграції внутрішнього валютного ринку у світовий засвідчує, що на сучасному етапі розвитку особливої актуальності в банківському менеджменті набувають проблеми комплексного управління ризиками й організації внутрішнього контролю за ними.

Кожен банк, який бачить себе активним учасником валютного ринку, при побудові власної системи ризик-менеджменту повинен окремо зупинитись на перспективах застосування методології розрахунку співвідношення вартості до ризику для визначення впливу щоденної мінливості валютних курсів на рівень ризиковості операцій. Разом із тим необхідно зауважити, що запропонована оцінка є прийнятною лише для порівняно невеликих часових інтервалів, крім того, її точність знижується зі збільшенням часового горизонту.

Є необхідність удосконалення нормативно-правової бази регулювання валютних відносин в Україні. Поряд із прийняттям відповідного Закону щодо валютного регулювання та контролю, одним із можливих напрямів вирішення проблеми правової регламентації валютних операцій українських комерційних банків є розробка та прийняття Банківського кодексу України, в якому були б детально врегульовані відносини між банківською установою та її клієнтами. Таким чином, вдасться обґрунтувати концептуальні підходи до вирішення проблем визначення та правового регулювання банківських валютних відносин. Крім цього, альтернативним або доповнюючим кроком могла б стати розробка кодифікованого акта з валютних відносин, у якому окремий блок питань присвячувався банківським операціям в іноземній валюті [3].

Необхідна підтримка строкового сегменту валютного ринку з боку органів влади, які сприятимуть зміцненню довіри до строкових валютних інструментів. Значного імпульсу розвитку строкового ринку надали б скоординовані дії Національного банку України, Державного комітету фінансового моніторингу, податкових органів, науковців, фахівців бірж і комерційних банків. Необхідно також створити інфраструктуру строкового ринку за цивілізованими стандартами, підкріплену адекватною законодавчою базою. Крім цього, держава в особі Національного банку може стати активним учасником такого ринку, підвищуючи, з одного боку, довіру до нього, а з іншого – укладаючи ті чи інші угоди, опосередковано демонструючи свої довгострокові наміри та бачення подальшого розвитку національного валютного ринку.

У контексті дослідження стратегічних векторів розвитку системи валютного регулювання та контролю в Україні паралельно з лібералізацією валютних відносин, Національний банк повинен залишатися ефективним регулятором валютного ринку. Дієва регулятивна та контрольна функція в НБУ повинна залишатися, оскільки в протилежному випадку в кризових ситуаціях учасники ринку можуть спровокувати суттєвий кон'юнктурний дисбаланс, що й вимагає присутності ефективного регулюючого органу, який повинен володіти можливістю швидкого й ефективного реагування. Разом із тим лібералізація валютних відносин, тенденція до зняття обмежень на валютні операції

комерційних банків вимагають від центрального банку зменшення кількості адміністративних важелів регулювання ринку та розробки і вдосконалення ринкових інструментів валютної політики [1].

Таким чином, центральний банк є найдієвішим органом регулювання валютних відносин у країні. При цьому однією з основних переваг такої моделі регулювання є те, що центральний банк має найкращі можливості здійснювати його комплексно, системно, що обумовлено наявністю в його розпорядженні інструментів різного характеру й типу. У цілому ж можна стверджувати, що НБУ сформував досить жорстку й ефективну систему валютного регулювання, яка поєднує в собі як економічні, так і адміністративні важелі. До того ж у моменти кризових явищ

центральний банк використовує здебільшого адміністративні заходи. Це пов'язано з тим, що валюти перехідних економік значною мірою схильні до девальвації і короткострокових коливань курсу, їх ринок не має належної глибини і суттєво залежить від пропозиції іноземної валюти, рівновага на ньому менш стійка і потребує великих зусиль з боку влади.

Наук. керівн. Хмеленко О. В.

Література: 1. Портнова Г. О. Перспективи оптимізації операцій на міжбанківському валютному ринку України [Електронний ресурс] / Портнова Г. О. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>. 2. Щербакова О. Валютна політика Національного банку України / О. Щербакова // Вісник НБУ. – 2007. – № 6. – С. 6–9. 3. Журавка Ф. О. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України [Електронний ресурс] / Журавка Ф. О. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>. 4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.